

Krom maken wat

Tekst: Egbert Jonkheer

Foto's: Egbert Jonkheer en Oosterhuis

OOSTERHUIS BV LAAT
RUITEN AA WEER MEANDEREN

recht is

**PROJECT:
BEEKHERSTEL
RUITEN AA**

OPDRACHTGEVER:
Prolander/provincie Groningen

AANNEMER:
Oosterhuis BV
Nijeveen

AANNEEM SOM VOOR OOSTERHUIS:
€ 4.000.000,-

LOOPTIJD:
1 januari 2019
tot 31 december 2020

In de jaren vijftig en zestig werd de Ruiten Aa rechtgetrokken om het water sneller te kunnen afvoeren. Inmiddels heeft de beek in Oost-Groningen daar waar het kan weer de ruimte gekregen en mag hij weer zijn oorspronkelijke slingerende vorm aannemen. Aannemersbedrijf Oosterhuis BV uit Nijeveen tekende voor het laatste traject van ongeveer twintig kilometer.

WERKZAAMHEDEN:

graven van nieuwe meander, versmallen of dempen oude lopen, plaatsen van 51 voor vissen en kanovaarders passeerbare bodemvallen, verwijderen van bestaande stuwen en gemalen en plaatsen van nieuwe, plaatsen negen houten bruggen, drie duikerkruisingen, vier nieuwe stuwen en twee gemalen.

JOHANNES VAN DEN BERG:

“We hebben goed kunnen profiteren van de droge omstandigheden. In een nat seizoen kun je hier slecht uit de voeten.”

“Vanmiddag wordt het weer druk op de fietspaden”, zegt Johannes van den Berg terwijl hij in de spiegel van zijn terreinwagen grote stofwolken ziet wegtrekken. Hij rijdt op een zandpad pal naast het betonnen fietspad dat slingerend door het natuurgebied rond de Ruiten Aa loopt. Als er twee fietsers uit het bos opdoemen, houdt hij even halt, zodat ze niet in het stof hoeven te happen. De uitvoerder bij Oosterhuis BV is blij dat het meeste grondwerk erop zit. “Ons 450 hectare grote werkgebied is gedurende het werk gewoon toegankelijk. Daarom willen we zelf zo weinig mogelijk verkeersbewegingen”, aldus Van den Berg. Er rijden vandaag slechts een paar dumpers rond. Verder is het personeel deze weken bezig met het plaatsen van vistrappen, het slopen van stuwen, het plaatsen van bruggen en andere afrondende werkzaamheden.

DOEL VAN DE NIEUWE INRICHTING IS OM DE RUITEN AA WEER ZOVEEL MOGELIJK ZIJN OUDE LOOP TE GEVEN

Begin 2019 is Oosterhuis begonnen aan de klus. Op een kaart laat Van den Berg zien hoe het plan eruit ziet. Een deel van de Ruiten Aa weer zoveel mogelijk zijn oude loop te geven. Het stuk loopt van Laude tot aan Ellersinghuizen. Een stuk van ongeveer twintig kilometer, met daartussen ongeveer vier meter peilverschil. De beek is in de jaren vijftig en zestig rechtgetrokken en verbreed om het water zo snel mogelijk te kunnen afvoeren, ten gunste van de landbouw. Op plekken waar nu natuurgebied is, mag het nu weer natter worden en wordt de oude loop zoveel mogelijk hersteld. “We hebben samen met een archeoloog proefvakken gegraven dwars op de oude loop, om zo precies te kunnen bepalen waar hij in het verleden heeft gestroomd. Je ziet dat ook nog terug op de kaarten uit de jaren zestig die er zijn gemaakt voordat hij werd rechtgetrokken maar op sommige plekken was er toch een afwijking van tien tot twintig meter.”

STERKE STROMING

Het meeste grondwerk heeft Oosterhuis in 2019 al kunnen doen. Vanaf april dat jaar zijn er continu zes of zeven graafmachines en acht dumpercombinaties in het gebied actief geweest. “We hebben het transport over de weg met trekker-dumpercombinaties gedaan, vanwege de soms krappe ruimte op de wegen”, vertelt Van den Berg. Behalve het uitgraven van de historische waterlopen zijn delen van de beek die intact mochten blijven versmald. Ook hier weer met als doel om het water langer in het gebied vast te houden en om wat meer stroming te creëren.

Toch is Van den Berg zelfs in de relatief droge winter van 2018-2019 geschrokken van de stroming die hij zag. “Na een paar flinke buien zit er best kracht achter het water. We hebben dan ook veel aandacht besteed aan het verdichten van de grond bij de versmallingen om te voorkomen dat de grond daar wegspoelt. We hebben de laag telkens met zo’n veertig centimeter opgehoogd en tot aan de waterlijn consequent vastgereden. De wens was namelijk om zo min mogelijk beschoeiingen en matten aan te brengen.”

Bij het dorp Jipsinghuizen, midden in het project, heeft de opdrachtgever ervoor gekozen om een volledig nieuw traject te laten graven, om het dorp heen. Daar zou anders het risico voor overstroming te groot worden. De oude loop blijft wel zitten, maar kan worden afgedamd. In perioden met extreme neerslag zorgt een nieuwgebouwd gemaal erboven-dien voor dat de inwoners droge voeten houden.

BODEMVALLEN

De behuizing van het gemaal was één van de grotere betonconstructies die Oosterhuis heeft geplaatst. Andere waren drie grote duikers van 2,50 bij 4,50 meter om de waterloop en de wegen goed toegankelijk te houden. “Dat is iets wat we bewust in de wintermaanden hebben gedaan. Dan is het hier niet zo druk. Uiteindelijk hebben we zelfs besloten om de weg een paar weken af te sluiten, om de situatie zo veilig mogelijk te houden.”

Heel veel tijd en aandacht is gaan zitten in het plaatsen van 51 nieuwe bodemvallen. Deze voor vissen en kanovaarders passeerbare stuwen, met een hoogteverschil van slechts acht centimeter per stuk, nemen een groot deel van het verval voor hun rekening. Ook vandaag wordt eraan gewerkt. In een droge put vlak achter een

HEEL VEEL TIJD EN AANDACHT IS GAAN ZITTEN IN HET PLAATSEN VAN 51 NIEUWE BODEMVALLEN

brug drukken medewerkers met de kraan hardhouten planken de grond in. Het water van de Aa wordt tijdelijk omgeleid via enkele buizen om zo gemakkelijk te kunnen werken. Aan de bovenkant van het schot wordt straks in het midden een verdieping gezaagd, waar een handige kano-vaarder zonder uit te stappen overheen kan en waar ook vissen overheen kunnen springen. Aan

de onderzijde zit in het midden een gat, waar de bodemvissen door kunnen passeren.

De zeven oude stuwen waarmee eerder het peil werd geregeld, worden afgebroken. “Dat valt niet

mee”, zegt Van den Berg. “Daar hebben ze destijds heel degelijke betonconstructies voor gebruikt. Gelukkig mag er ook eentje blijven zitten, als aandenken.”

In oktober wil Oosterhuis klaar zijn, ook al heeft

het bedrijf officieel nog tot 31 december. “Na de zomer komt het natte seizoen eraan en moet het nieuwe systeem zich gaan bewijzen. Dat is best spannend. Voor het waterschap, maar ook voor ons.”

WERKZAAMHEDEN

1. Een werktekening uit het begin van de jaren zestig toont de plannen voor het rechte trekken van de beekastig jaar later wordt het werk weer ongedaan gemaakt.
2. Oosterhuis plaatste drie bevaarbare duikers van 2,50 bij 4,50 meter dichtbij het dorp Jipsinghuizen, waar de Aa in een nieuw gegraven traject enkele wegen kruist.
3. Een nieuw gemaal bij Jipsinghuizen moet straks helpen om bij extreme neerslag het dorp droog te houden. Het was voor Oosterhuis één van de grotere bouwwerken.
4. In de zomer van 2020 is het meeste grondwerk alweer achter de rug. Hier wordt nog een oude sloot gedempt met depotgrond.
5. Het aanleggen van één van de 51 ‘bodenvallen’, voor vissen en kanovarenders passeerbare stuwen met een verval van acht centimeter. Onderin het houten bouwwerk komt een gat, waardoor bodemvissen kunnen passeren.
6. Tijdens de bouw van de vistrappen wordt het water omgeleid via twee dikke buizen. Daardoor blijft de werkplek langs alle kanten goed toegankelijk.
7. Een waadplaats in de Aa met daarnaast een brug vlakbij Jipsinghuizen. De negen houten bruggen die het project telt, zijn gebouwd en geplaatst door het sociaal werkbedrijf Wedeka uit Ter Apel.
8. Langs de loop van de Aa is de toplaag hier en daar verschaald. Deze klus vormde meteen een mooie sluitpost voor de grondbalans. Ook plagsel uit eerdere werken is in dit werk gebruikt.

